

Monikieliset oppilaat, S2 ja kielitetoinen opetus

POMM1083 suurryhmä
12.9.2024

Eija Aalto eija.aalto@jyu.fi &

Sanna Mustonen

sanna.s.mustonen@jyu.fi

Jyväskylän yliopiston
opettajankoulutuslaitos

Pari kysymystä alkupalaksi

<https://www.menti.com>

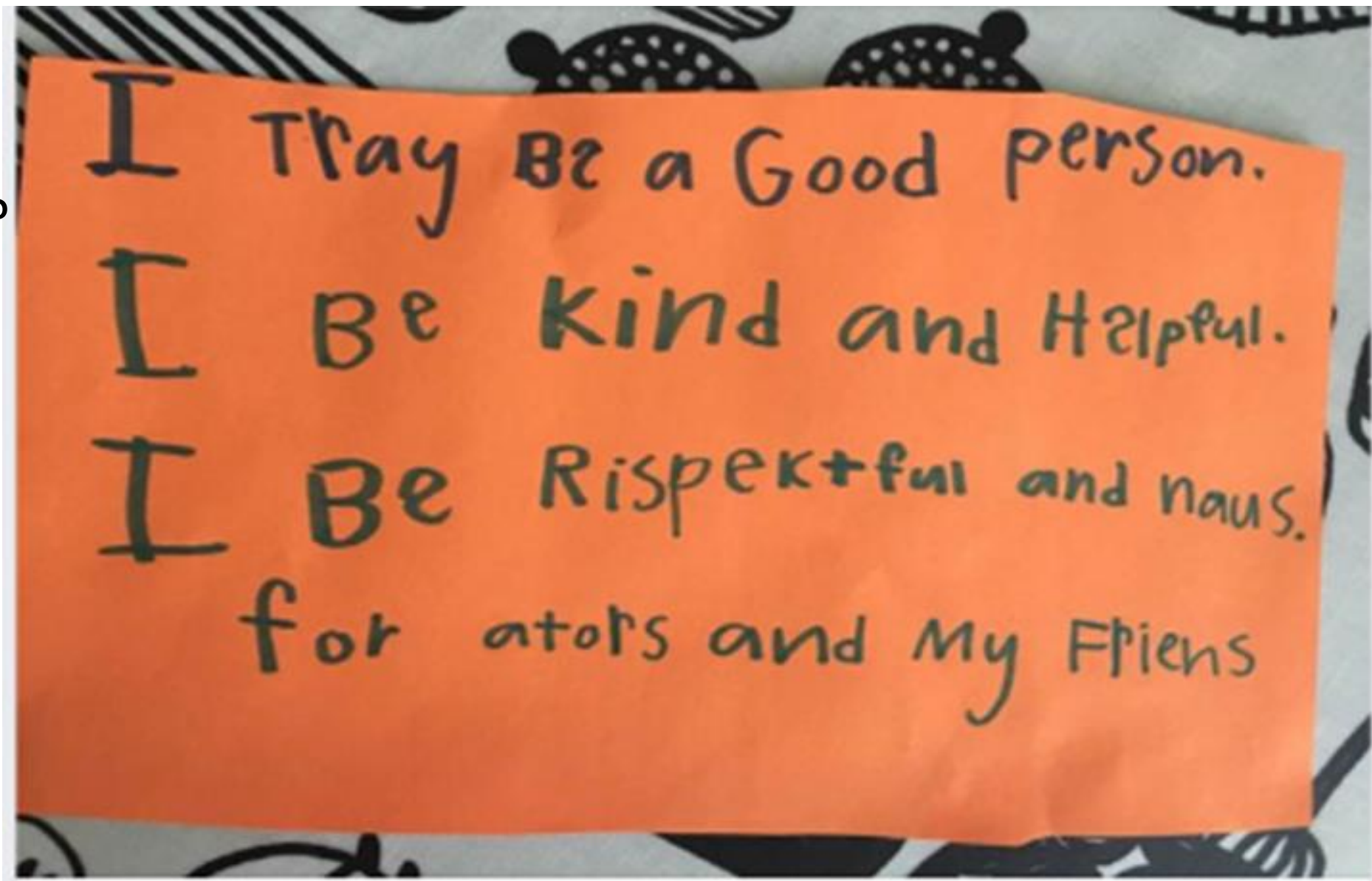
Access code:

8510 8107

Mitä ajatuksia
tästä tekstistä herää?

Mitä johtopäätöksiä
opettaja voisi
siitä tehdä?

Ryhmän säännöt 6-vuotiaan suomalaisoppilaan kirjoittamina

Mikä ihmeen S2, monikielisyys ja kielitietoisuus?

- S2: yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärä
- Monikielisyys
  - vs. yksikielisyys
  - Kaikki kielet, rekisterit, multimodaaliset keinot vuorovaikuttaa
  - ”äidinkielenen”? Kielitaito aina muutoksessa ja kesken.
- Kielitietoisuus
  - Avoin ja arvostava suhtautuminen kieliin, kielenkäyttöön ja kielen käyttäjiin.
  - Taito ohjata kielenkäytön tarkasteluun ja ihmettelyyn.
  - Eri kielten näkyväksi tekeminen ja hyödyntäminen kaikkien oppiaineiden oppimisessa.
  - Ymmärrys kielen kytkeytymisestä osallisuuteen ja identiteettiin.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Ruotsin kieli ja kirjallisuus (svenska och litteratur)
- Saamen kieli ja kirjallisuus
- Romanikieli ja kirjallisuus
- Viittomakieli ja kirjallisuus
- **Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus**
- Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (svenska som andraspråk och litteratur)
- Suomi saamenkielisille
- Ruotsi saamenkielisille
- Suomi viittomakielisille
- Ruotsi viittomakielisille

Jokaiselle oppimäärälle on oma OPS

Huom! Oppilaan oman äidinkielen opetus on perusopetusta täydentävää eli ei osa oppiainepalettea.
Oman äidinkielen opetukselle on kuitenkin laadittu oma ops.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Miten eroaa
suomi
äidinkielenä
opetuksesta?

- Voidaan valita, jos
  - oppilaan äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta.
  - suomen kielen taidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei anna vielä edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
  - suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärän opiskeluun
  - Tarpeen määrittävät opettajat yhdessä, valinnasta päättää huoltaja.
  - (äidinkieli voi väestörekisterissä olla suomi; S2-yo kokeessa äidinkieli ei suomi)
- Opetuksen suunnittelun lähtökohtana aina oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe → yksilöllistä
- Opetus voidaan järjestää monin eri tavoin (erillisenä S2-opetuksena, osana S1-opetusta tai välimuotona) → arviointi S2-oppimäärän kriteereillä.
- Voi siirtyä suomen kielen ja kirjallisuuden opetukseen, kun taitotasoa riittävä

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus- oppimäärän erityinen tehtävä

- Tukea lapsen ja nuoren kasvua **kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi**, jolla on kielelliset valmiudet **jatko-opintoihin**.
- Opetuksen avulla pyritään **monilukutaitoon**, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä **päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa**.
- Opetuksessa tuetaan **kielitaidon eri osa-alueiden** sekä **eri tiedonalojen kielen kehittymistä**.
- Tukea oppilaan **monikielisyyden kehittymistä ja monikielistä identiteettiä** sekä herättää kiinnostus ja tarjoa välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen.
- Tukea **kotoutumista** suomalaiseen yhteiskuntaan.
- Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä **käsitteellisen ajattelun kieleen**.

Oman äidinkielen opetus Jyväskylässä (tilanne 30.7.2024)

arabia

bahasa indonesia

bengali

dari

englanti

espanja

hindi

hollanti

italia

japani

kiina

kinyaruanda

kurdi/sorani (minimiryhmäkoko ei ole täyttynyt)

Kurdi kurmanji (minimiryhmäkoko ei ole täyttynyt)

persia

pohjoissaame (opetus ostetaan Utsjoen kunnasta)

portugali

puola

punjabi

ranska

romania (minimiryhmäkoko ei ole täyttynyt)

ruotsi

saksa

sinhala

somali (minimiryhmäkoko ei ole täyttynyt)

swahili

thai

tigrinja (minimiryhmäkoko ei täyttynyt)

turkki (minimiryhmäkoko ei täyttynyt)

ukraina

unkari

urdu

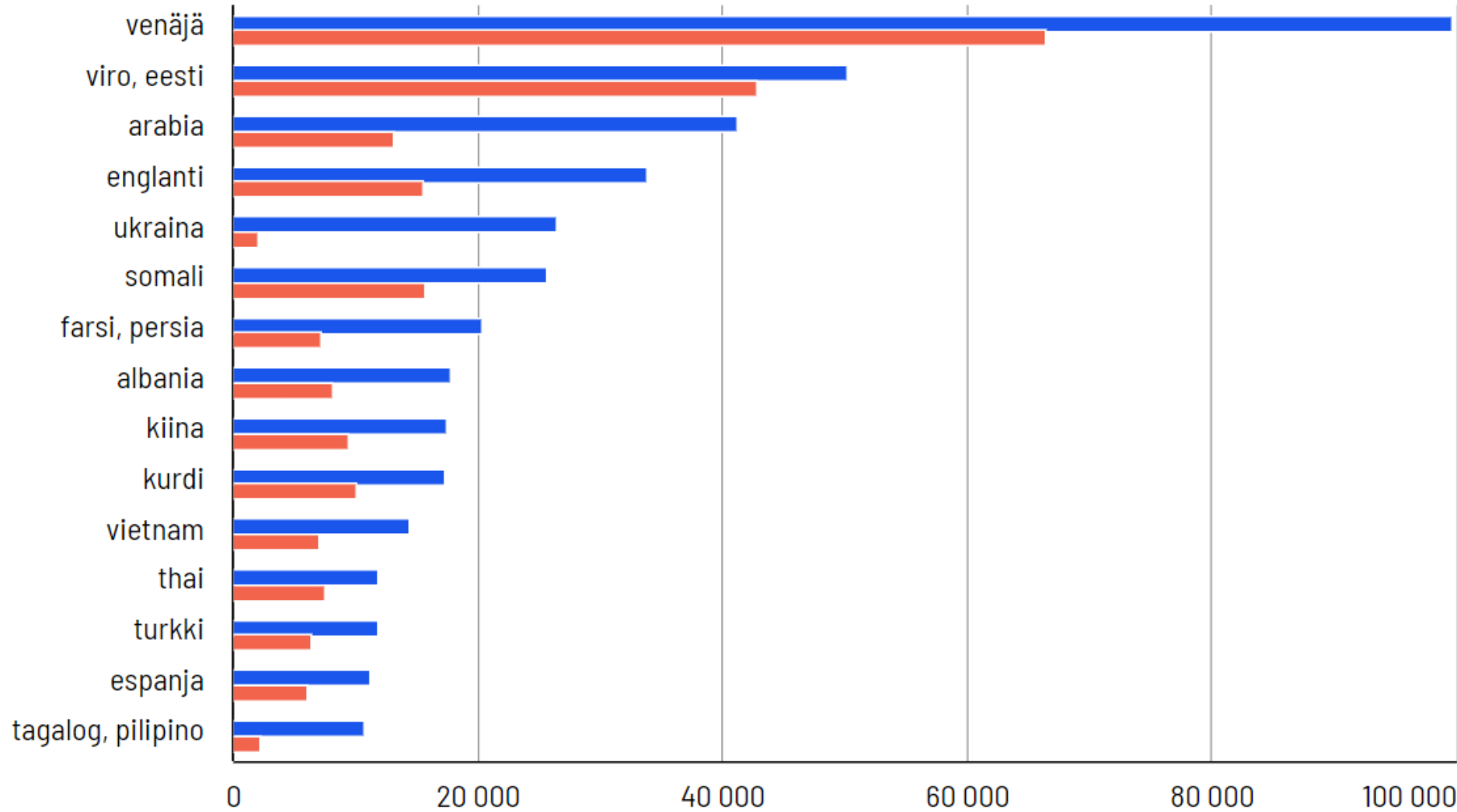
venäjä

vietnam

viittomakieli

viro

Suurimmat vieraskieliset ryhmät 2013 ja 2023

Kielitietoisen pedagogiikan askelmerkit

HAMID

Kuva: Linda Saukko-Rauta

Ennakkotehtävä

Orientoidu suuryhmän teemaan ja katso seuraavat kaksi videota <https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/tasavertaisuus/> -sivustolla:

1. Monikielinen oppilas tasavertaisena koulussa – havainnointiskeema opettajalle
2. Ali Jahangirin koulupolku

Miten videon 1 mukaan oppilaiden osallisuutta tulisi tukea koulussa? Mitä noista tuen keinoista Ali Jahangirin koulupolulla toteutettiin?

Tee muistiinpanot itsellesi ja valmistaudu käsittelemään aihepiiriä suuryhmässä.

Tunne oppilaidesi taustat – mutta älä kategorisoi ryhminä, ymmärrä yksilöinä

Osallisuuteen ja sitä myöten oppimiseen vaikuttavat mm.

- **ikä** (esim. herkkyys oppia kieliä Abrahamsson & Hyltenstam 2008)
- **maahanmuuttoikä** (esim. Åslund ym. 2009)
- **oppimisympäristöt ja sosiaaliset verkostot** (esim. Aarsæther & Hui, 2021)
- **aiempi koulupolku ja taidot; mitä taitoja tunnistamme?** (esim. Ennser-Kananen 2023)
- **kielellinen tausta** (esim. kielen ja kulttuurin etäisyys suomesta, Kaivapalu 2005; Suni 2008; Honko & Mustonen 2018)
- **etninen ja kansallinen tausta (vältä stereotypiat mutta myös väitteet värisokeudesta!)** (Esim. Kurki 2019, Mustonen & Aalto 2023)
- **sukupuoli, uskonto** (esim. Mäkelä ja Peura 2023, Mustonen 2021)
- **oleskelulupatyyppe, maahanmuuttosyy, elämäntilanne...** (esim. Järvinen 2023; Kaukko ym. 2023); **pakolaistausta** (Markkula et al 2017; Reavell & Fazil 2017; Castaneda et al. 2018; Dryden-Peterson 2019)

Miten voit rakentaa ymmärrystä ja luottamusta ryhmässä, niin että opit tuntemaan oppilaasi? Mitä opettajan on eettistä selvittää ja miksi?

Kansalliset identiteetit?

Olisi hauska nähdä Helsinki ulko-
paikkakuntalaisen silmin. Kuinka
erilainen se on verrattuna heidän
kotikulmiinsa, jos muuttaa tänne
pienestä paikasta.

Tuntuu, että varsinkin Kalliossa
monelle tulee paine olla jotenkin su-
pererilainen tai tietyllä tavalla, kun
pitää päästä piireihin. Minkä identi-
teetin kaikista mahdollisista valitsee?
Olen kutsunut sitä Helsinki-psykoo-
siksi. Mutta se on katsojan silmässä.
Heidän näkemyksensä Helsingistä.
Minun näkemystäni se ei vastaa, mi-
nulle Helsinki on yhtä kuin itä.

Olen asunut Suomessa koko elä-
mäni. Omalla tavallani koen, että
olen suomalainen, mutta samaan ai-
kaan en, koska minulla on myös vah-
va somali-identiteetti.

Ennen kaikkea olen itähelsinkiläi-
nen tai kontulalainen. Siellä olen
kasvanut ja oppinut kaikki asiat. Se
on vahvin identiteettini.”

Hanad Hassan (HS 4.4.2024)

- Kuka päättää, minkä lipun oppilaat saavat valita?
- Keskustellaanko oppilaiden ja vanhempien kanssa kansallisuudesta, kaksoiskansalaisuudesta, etnisyydestä, rodusta ja identiteeteistä?
- Ketkä saavat Suomen lipun? *Valkoiset lapset.*

(Aminkeng Atabong 2021)

Wallpaper diversity
(Ahmed 2012)

Kansallisista kulttuureista ei voi tehdä oletuksia, vaikka kansallisillakin identiteeteillä on merkitystä.

ITSENÄISESTI

yritti ymmärtää oppikirjan tehtävää ilman käännossovellusta

osasi hyvin matematiikan tehtäviä

etsi opiskeltavasta aiheesta tietoa omalla äidinkielellään ymmärtääkseen oppitunnilla puhuttua

MYÖS
ABSTRAKTEISTA,
VIERAISTA
AIHEISTA

kertoi innoissaan kotimaansa kasveista ja kaloista

osasi vastata terveystiedon tehtävään (*riittävä uni*) omin sanoin yhteistyössä parin kanssa

ymmärsi biologian oppikirjatekstistä aiheen ja löysi ohjatusti pääkäsitteen *ekosysteemi*

kysyi, mitä *tangentti* tarkoittaa, kun opettaja meni viereen luokassa

OPETTAJAN TAI
KAVERIN TUELLA

löysi oppikirjasta oikean sivun ja neuvoi sen myös kaverille

kopioi muistiinpanot vihkoon

pääsi mukaan keskusteluun UMK:sta ja sai selville, että Käärijä oli Suomen Euroviisu-finalisti

hakeutui välitunnilla suomenkieliseen kaveriporukkaan, ei jäänyt yksin

nauroi kaverin kertomalle vitsille

pyysi kumia lainaksi vierustoverilta

kertoi luokkakaverille, mitä on ruokana

näytti kaverille hauskan tiktok-videon

KONKREETTISISTA,
TUTUISTA AIHEISTA

löysi tietokonealuokkaan

pääsi välitunnilla mukaan pelaamaan pingistä

ymmärsi ilmoituksen rinnakkaisluokan myyjäisistä

ITSENÄISESTI

hakeutui välitunnilla suomenkieliseen kaveriporukkaan, ei jäänyt yksin

nauroi kaverin kertomalle vitsille

pyysi kumia lainaksi vierustoverilta

kertoi luokkakaverille, mitä on ruokana

näytti kav...

löysi oppikirjasta oikean sivun ja neuvoi sen myös kaverille

kopioi muistiinpanot vihkoon

yritti ymmärtää oppikirjan tehtävää ilman käännossovellusta

osasi hyvin matematiikan tehtäviä

etsi opiskeltavasta aiheesta tietoa omalla äidinkielellään ymmärtääkseen oppitunnilla

Miten opettajana tukisit Hamidin osallisuutta luokassa?

KONKREETTISIA,
TUTUISTA AIHEISTA

löysi tietokone luokkaan

pääsi välitunnilla mukaan pelaamaan pingistä

ymmärsi ilmoituksen rinnakkaisluokan myyjäisistä

pääsi mukaan keskusteluun UMK:sta ja sai selville, että Käärjä oli Suomen Euroviisu-finalisti

ABSTRAKTEISTA,
VIERAISTA
AIHEISTA

kertoi innoissaan kotimaansa kasveista ja kaloista

osasi vastata terveystiedon tehtävään (*riittävä uni*) omin sanoin yhteistyössä parin kanssa

ymmärsi biologian oppikirjatekstistä aiheen ja löysi ohjatusti pääkäsitteen *ekosysteemi*

OPETTAJAN TAI
KAVERIN TUELLA

kysyi, mitä *tangentti* tarkoittaa, kun opettaja meni viereen luokassa

Keinoja tukea osallisuutta

- Visuaalinen tuki
- Vahvat matemaattiset taidot → ryhmätekemiseen kannustaminen
- Dynaamisuutta oppitunteihin: ei pitkiä opettajajorinoita vaan oppilaita aktivoiden
- Tehtävänantojen selkeyttäminen ja opettaja lähelle varmistamaan ymmärtäminen
- Ponnistelusta palkitseminen, mutta myös armollisuus jatkuvan ponnistelun vastapainoksi (lepoetkiä)
- Tilaa oppilaan omien tietojen ja kokemusten jakamiseen
  - Arvostus oppilaan omaan äidinkieleen
- Lupa olla myös hiljaa
- Musiikin käyttö opetuksessa
- Kuulumisen tunteen vahvistaminen (esim. musiikkikulttuurit)
- Positiivinen palaute niistä, mitä jo osaa – Huomaa hyvä!
- Koko ryhmän ryhmäyttäminen → muiden oppilaiden tukeminen siinä, miten toista tuetaan

Tue osallistumista arviointitiedon pohjalta

Huolehdi
turvallisesta
tilasta
osallistua

- **Kiittävä palaute oppilaalle ja ryhmälle**

- Hyvästä asenteesta, toisten huomioon ottamisesta
- Yrittämisestä ja rohkeudesta kokeilla
- Kehittyneistä taidoista - sanoita ja tee näkyväksi

- **Tue työskentelyä ryhmissä**

- Ohjaa opiskelua ryhmissä, opeta ryhmätyötaitoja
- Anna apufraaseja ja kielellisiä malleja keskusteluun
- Ohjaa lukemaan ja kirjoittamaan, rakentamaan tietoa yhdessä
- Tee tehtäviä, jotka ”pakottavat” keskustelemaan ja joita kukaan ei voi tehdä yksin

- **Luo tilaa oppilaiden omalle puheelle** teksteistä ja teemoista

- Ohjaa oppilaita luomaan oma suhde aiheeseen: mitä hän itse siitä jo tietää ja ajattelee (ei oikeita tai vääriä ajatuksia)

- **Etene** opetuksessa arkikieli ja arkikokemus → oppiaineen kieli ja käsitteet tuettu ja yhdessä tekeminen → yksilötekeminen

- **Pilko haasteita pienemmiksi**

- Pidä vaatimustaso korkeana mutta visuaalista, havainnollista vaikeita asioita ja tarvittaessa ohjaa oppilas keskittymään pienempään määrään ydinsisältöä

- **Opeta lukustrategioita**

- Ohjaa lukemaan tavoitteen mukaisesti: Mistä löytyy tärkeä tieto? Mitä voi ymmärtää kuvien ja graafien avulla?
- Tutkikaa tekstejä yhdessä ja pienryhmissä: Mistä osista teksti rakentuu? Mistä näkökulmista aihetta lähestytään? Mitkä ovat pääkäsitteet? Miten löytää niiden määritelmät?
- Ohjaa kytkemään uusi tieto vanhaan

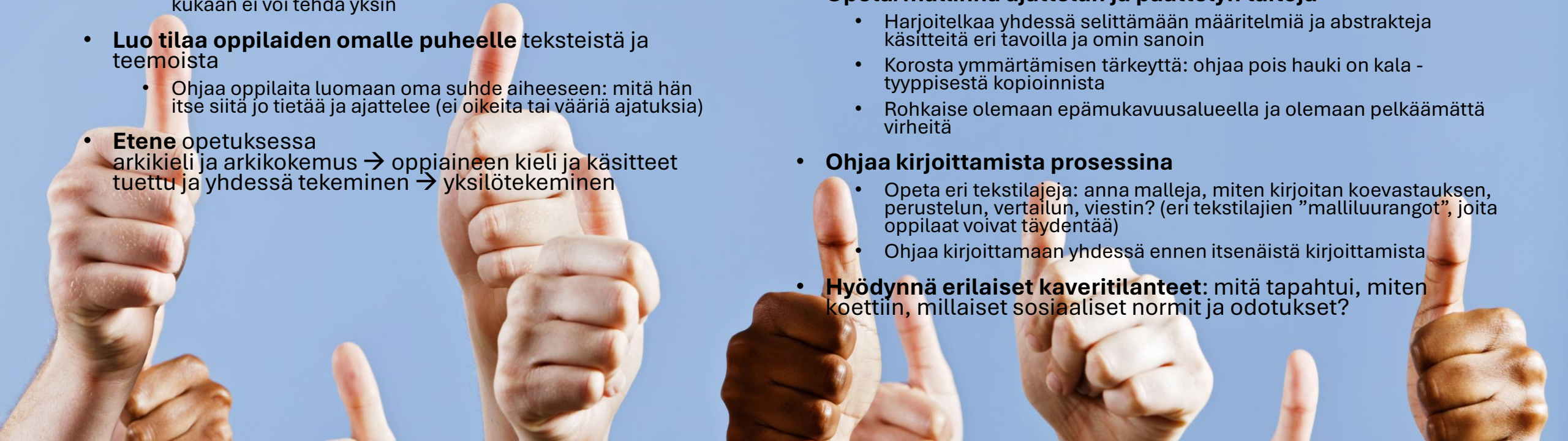
- **Opeta/mallinna ajattelun ja päättelyn taitoja**

- Harjoitelkaa yhdessä selittämään määritelmiä ja abstrakteja käsitteitä eri tavoilla ja omin sanoin
- Korosta ymmärtämisen tärkeyttä: ohjaa pois hauki on kala - tyyppisestä kopiointista
- Rohkaise olemaan epämukavuusalueella ja olemaan pelkäämättä virheitä

- **Ohjaa kirjoittamista prosessina**

- Opeta eri tekstilajeja: anna malleja, miten kirjoitan koevastauksen, perustelun, vertailun, viestin? (eri tekstilajien ”malliluurangot”, joita oppilaat voivat täydentää)
- Ohjaa kirjoittamaan yhdessä ennen itsenäistä kirjoittamista

- **Hyödynnä erilaiset kaveritilanteet:** mitä tapahtui, miten koettiin, millaiset sosiaaliset normit ja odotukset?

Arkikokemuksista ja arkikiielestä tiedonalan kieleen

Teksti	Kielenkäyttötilanne	Kommunikatiivinen päämäärä	Tekstilaji
1. Kato mikä nokka!	luontoretki, jolla oppilaat näkevät kuovin /oppilaat tutkivat luokassa pienryhmissä videota tai kuvaa kuovista	jakaa näköhavainto luokkatovereiden kanssa	kuvaus (suullinen)
2. Me nähtiin kuovi. Sillä oli pitkä nokka.	oppilaat kertovat havainnoistaan luokkatovereilleen	kuvata luontoretken havaintoja	selostus (suullinen)
3. Kuovin tunnistaa pitkästä nokasta.	oppilaan kirjallinen raportti	kuvata ja tehdä yhteenvetoa luontoretken havainnoista	selostus (kirjallinen)
4. Kuovin tuntomerkkeihin kuuluu pitkä, viikatemaisesti kaareva nokka.	biologian oppikirja	kuvata kuovia lintulajina	luonnontieteellinen kuvaus

Lähde: Rapatti, 2015: 61

http://www.oph.fi/download/176255_kieli_koulun_ytimessa_nakokulmia_kielikasvatukseen.pdf

Kielitietoisessa opetuksessa

- **tietoa rakennetaan** tavoitteellisesti kielen avulla
- tietoa ja kielitaitoa opitaan **limittään** – ei irrallaan toisistaan
- arkikokemuksista ja **arkikielestä** edetään **tiedonalan kieleen** ja tapaan ajatella
- edetään **tuetusta itsenäiseen toimintaan**
  - Strategisten taitojen opetus: tekstien tulkinta ja tuottaminen, ajattelu, vuorovaikutus
- **vuorovaikutus** tukee oppimista
- kaikki **kielelliset ja muut merkityksiä välittävät keinot** (esim. kehollisuus, visuaalisuus, toiminnallisuus, symbolit, tilan käyttö) syventävät tiedonalan oppimista

Monikielisen oppijan matkassa: <https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/kielitietoisuus-eri-tiedonaloilla/kielitietoinen-polku/>

Tänään pohdimme näitä seikkoja:

- Mikä ihmeen S2, monikielisyys ja kielitietoisuus?
- Suhteemme monikielisiin ja -kulttuurisiin ryhmiin
- Kieli osana ihmisen identiteettiä
- Monikielisyys – mitä se on ja kuka on monikielinen?
- Kielitietoinen pedagogiikka ja osallistumisen tukeminen

Mitä tämä suuryhmä
antoi sinulle?

<https://www.menti.com>

Access code:

8510 8107

**STUDENTS NOT ONLY
LEARN ABOUT, THEY
ALSO LEARN TO BE**

(BRUNER 1996)

Ennakkotehtävä ensi viikoksi:

Katso 6.9. julkaistu Helsingin Sanomien Lasten uutiset

<https://www.youtube.com/watch?v=MbdSG-Z5gTk>

1) Miten analysoit ja tulkitset uutista? Käytä hyödyksesi kaikkea aiemmin tekstien analyysistä ja tulkinnasta oppimaasi.

2) Miten hyödyntäisit uutisia lukutaidon (laajasti ymmärrettynä) opetuksessa?

Varaudu kertomaan havainnoistasi ja ideoistasi.

Korvaustehtävä suurryhmästä poissa olleille

1. Perehdy **poissaolokerran dioihin** Peda.netissä ja nosta niistä pari itsellesi **uutta tai merkityksellistä ajatusta** pohdintaan.
2. Katso Monikielisen oppijan matkassa -sivustolta nelikenttäanimaatio **oppijan osallistumis- ja vuorovaikutustaitojen havainnoinnista**: <https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/kielitaidon-kehitys-ja-arviointi/osallistumisen-ja-vuorovaikutustaidot/>
3. **Havainnoi** sitten itse muutamien oppijoiden puhumisen ja tekstin ymmärtämisen taitoja seuraavilta lyhyiltä videoklippeiltä:

Oppilaan ohjaustilanteita:

Video 11: palkollinen

<https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/kielitietoisuus-eri-tiedonaloilla/tiedonalojen-kasitteet/>

Video 25: mä inhoon enkkuu (englanti)

<https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/kielitietoisuus-eri-tiedonaloilla/tiedonalojen-tehtavanannot/>

video 26: tekstilajin tunnistaminen (englanti)

<https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/kielitietoisuus-eri-tiedonaloilla/tiedonalojen-tehtavanannot/>

4. Ideoi videoklippien pohjalta keinoja, **miten oppijoiden osallistumis- ja vuorovaikutustaitoja voisi tukea**. Kirjaa ideasi, mahdolliset kysymykset ja muut ajatukset alla olevaan ryhmämuistioon. ja pohdi sen antia suhteessa omiin kokemuksiisi ja omaan ymmärrykseesi opettajan työstä. Palauta pohdintasi Mukanapysymistehtävien palautuslaatikkoon: <https://peda.net/id/2f5ac2fc700>

Ajatustasi ohjaavana kysymyksenä olkoon: Mitä tämä materiaali opettaa minulle opettajana?

Palautuksesi tarkistaa
demoryhmäsi opettaja